

Ännu om grundlagen

President Urho Kekkonen citerade gärna Napoleon, som lär ha sagt att en grundlag ska vara kort och otydlig. Sedan våren 2000 har Finland däremot haft en grundlag som snarast är lång och otydlig, i synnerhet vad gäller presidentens maktbefogenheter.

Det finns en uppenbar risk att lagen på denna punkt förblir i kraft ännu i 15 år. Minister Christoffer Taxell leder visserligen som bäst en parlamentarisk kommitté, som skall utreda om lagen kunde göras klarare. Men mycket tyder på att även om kommittén lägger fram ett vettigt förslag så blir det svårt att få igenom det i riksdagen.

Den gamla regeringsformen gav presidenten stor makt både i regeringsbildningen och i utrikespolitiken. Nu kvarstår endast en del av den utrikespolitiska makten, som dessutom bör utövas ”i samråd med regeringen”. I entydiga EU-frågor borde regeringen regera ensam.

President Tarja Halonen och många andra bemärkta medborgare har försvarat den nuvarande grundlagen. Enligt dem behövs det alltså en politisk motvikt till parlamentet och regeringen. De får stöd av galluparna, som klart visar att folket vill ha en folkvald president med reell makt.

Partierna är också beroende av folkgunsten och misstänker att de skulle förlora röster om de utmanar denna opinion. Detta gäller inte minst socialdemokraterna, vars popularitet knappt alls har ökat trots att de är i opposition och välfärdsstaten är i gungning. I en sådan situation är det förståeligt att sossarna ogärna gör något som retar folket, hur motiverat det än vore ur den representativa demokratins synvinkel. Framför allt är sossarna ovilliga om lagförslaget skulle öka stödet för de systematiskt populistiska sannfinländarna.

Ett annat argument för den nuvarande maktfördelningen är Finlands geopolitiska läge – det är klokast att sköta relationerna till Ryssland utan alltför mycket parlamentering. Detta torde ha varit en av baktankarna bakom det tudelade systemet i nuvarande grundlagen.

Praktiken har dock visat att det är svårt och ibland rent av problematiskt att skilja åt EU-ärenden och ryska frågor. Det är helt enkelt inte speciellt förnuftigt att separera de två från varandra, i synnerhet inte som Finland i de flesta stora frågor samtidigt måste beakta både EU:s och Rysslands intressen.

Och ju svårare läget blir, desto mer riskabel är denna tuhövdade ordning. Här hjälper det föga att hänvisa till erfarenheterna från andra världskriget och hoppas på att presidenten på ett självklart sätt tar över kommandot om det kärvar till. Då hade vi en konstitution som entydigt gav sista ordet till presidenten. Nu har vi ett system med två kaptener på kommandobryggan, vilket väl går an så länge man seglar i medvind på öppet hav. Men vad sker om skutan börjar läcka och masten går av?

Det vore därför i hela nationens intresse att partifältet i god tid axlar sitt ansvar och enas om en ny grundlag, som skulle göra Finland till en normal parlamentarisk demokrati, där all utrikespolitisk maktutövning förutsätter riksdagens stöd.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 29.4.2009